

7 Educació i ocupació

La funció econòmica que la nostra societat atorga al sistema educatiu explica l'interès de molts per la relació entre educació i treball. Les polítiques educatives que formulen els governs (en els seus diferents nivells administratius) es dirigeixen ben sovint a optimitzar el grau d'adequació del sistema educatiu respecte a les demandes del sistema productiu.

Des d'aquesta perspectiva, la Unió Europea estableix com a objectiu estratègic prioritari l'adaptació del sistema als requeriments formatius necessaris per al desenvolupament d'una economia basada en el coneixement. Sense entrar a discutir sobre la idoneïtat o no de valorar l'educació sobre la base de la correspondència establerta amb el treball, ens sembla pertinent situar breument el sistema educatiu català en el si d'aquesta estratègia europea.

Els objectius educatius plantejats per a l'horitzó 2010 contempnen la relació entre *educació* i *ocupació* en dos aspectes principals: d'una banda, i en el context de la societat del coneixement, la formació de tècnics especialistes mitjançant l'educació superior i, de l'altra, la promoció de competències transversals bàsiques en el marc dels ensenyaments secundaris obligatoris i postobligatoris.

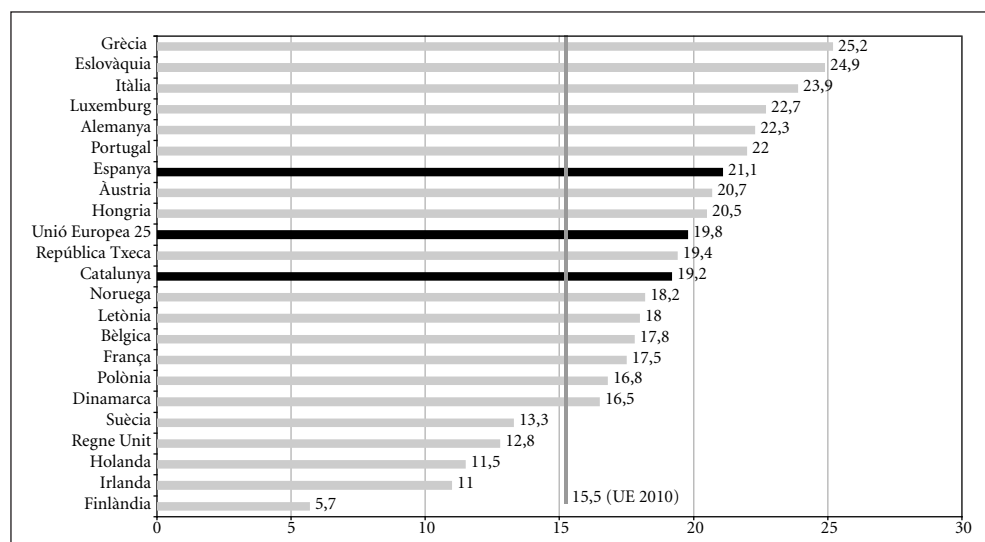
Amb relació al primer dels aspectes assenyalats —la formació de tècnics especialistes—, la Unió Europea es proposa com a fita incrementar un 15% (respecte al 2000)

el nombre de titulats en ciències i tecnologia. Entre els anys 2000 i 2002, Espanya ha experimentat un increment percentual de titulats en aquests àmbits del 10,4%, i és un dels estats membres amb un creixement més important. Catalunya, en el mateix període, segons dades del DURSI, no sembla mostrar una evolució similar (entre els cursos 2000-2001 i 2002-2003 s'ha produït al nostre país una reducció del 3,3% del nombre de graduats en l'àmbit de ciències i tecnologia, encara que l'evolució és força desigual en funció del curs de referència).

I amb relació al segon dels aspectes assenyalats —la promoció de competències transversals bàsiques—, la Unió Europea es proposa com a fita reduir un 20% el nombre d'alumnes de 15 anys que no tenen la suficiència formativa en comprensió lectora (del 19,4% el 2000 al 15,5% el 2010). La revisió dels objectius el 2003 ha permès constatar l'absència de canvis significatius en aquest sentit (19,8%). Espanya és un dels estats

Gràfic 1.

Percentatge d'alumnat de 15 anys amb insuficiència formativa en comprensió lectora segons les proves PISA 2003

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Informe PISA 2003.

membres amb un percentatge més elevat d'insuficiència formativa (21,1%). Per la seva banda, Catalunya se situa lleugerament per sota de la mitjana europea (19,2%), però lluny encara de l'objectiu previst. Convé afegir que Espanya ha experimentat en els darrers anys un augment força important (del 16,3% l'any 2000 al 21,1% l'any 2003), tendència que no pot ser valorada en el cas català per l'absència de dades PISA estadísticament significatives per al 2000.

Al llarg d'aquest bloc ja s'han revisat altres indicadors que contribueixen a situar el sistema educatiu català en el marc de l'estratègia europea (percentatge de persones amb nivell d'estudis secundaris, etc.). En conjunt, les dades semblen indicar que Catalunya té alguns dèficits significatius en termes comparatius respecte a la Unió Europea pel que fa als processos d'especialització en l'educació postobligatòria i a la universalització dels processos d'adquisició de les competències bàsiques en el marc de l'educació obligatòria. La permanència del fracàs escolar a Catalunya (superior a la mitjana europea), juntament amb l'increment del nivell d'instrucció d'una part significativa de la seva població, podria reforçar una certa polarització formativa (més accentuada en termes comparatius que al conjunt de la Unió Europea).

A més de valorar l'ajustament del sistema educatiu als requeriments del sistema productiu, com hem fet fins aquí, la relació entre *educació* i *ocupació* també pot ser analitzada des de la perspectiva del retorn de la inversió feta en formació. Es tracta, en aquest cas, de valorar la correspondència existent entre el nivell d'estudis i la situació assolida en el mercat de treball (activitat, accés al treball, qualificació i retribució).

La taxa d'activitat ens mostra la proporció de persones que treballen o estan en disposició de fer-ho sobre el total de persones en edat de treballar. A la taula 1 s'observa com la taxa d'activitat correlaciona positivament amb el nivell d'estudis: com més alt és el nivell instructiu, més disposició a treballar manifesten els individus; en part, com a conseqüència de les expectatives d'inserció laboral i de les oportunitats d'ocupació més grans que ofereix el mercat. Així, la taxa d'activitat de la població major de 16 anys amb estudis terciaris se situa en el 86,2%, mentre que per a la població amb estudis primaris o inferiors, aquesta és del 32,3%. Cal tenir present que, en un context caracteritzat per l'increment del nivell instructiu de les cohorts de joves d'avui, i per la seva

més gran disposició a treballar, la població amb insuficiència formativa (quantificada en apartats anteriors) es troba en una situació de desigualtat sociolaboral més gran.

Per gènere, convé destacar diferències importants quant a l'activitat: el 2005 les dones tenien una taxa d'activitat del 51,3%, 20,3 punts percentuals per sota de la dels homes. Aquesta diferència (desigualtat) està present en tots els nivells d'instrucció, encara que, a mesura que augmenta el nivell d'estudis, disminueix la intensitat de la diferència (desigualtat). En altres paraules, això significa que l'educació contribueix a igualar per gènere la predisposició a incorporar-se al mercat de treball. De fet, si s'analitza la comparació de la taxa d'activitat relativa per nivell d'estudis (on el total és igual a 100), s'observa com el nivell d'estudis polaritza més els comportaments de les dones respecte de l'activitat que en el cas dels homes (gràfic 2).

Respecte a Espanya, Catalunya té una taxa d'activitat 3,9 punts percentuals superior, diferència relacionada en part amb les oportunitats d'ocupació i les característiques del mercat de treball del territori de referència. La relació entre el nivell d'estudis i

Taula 1.

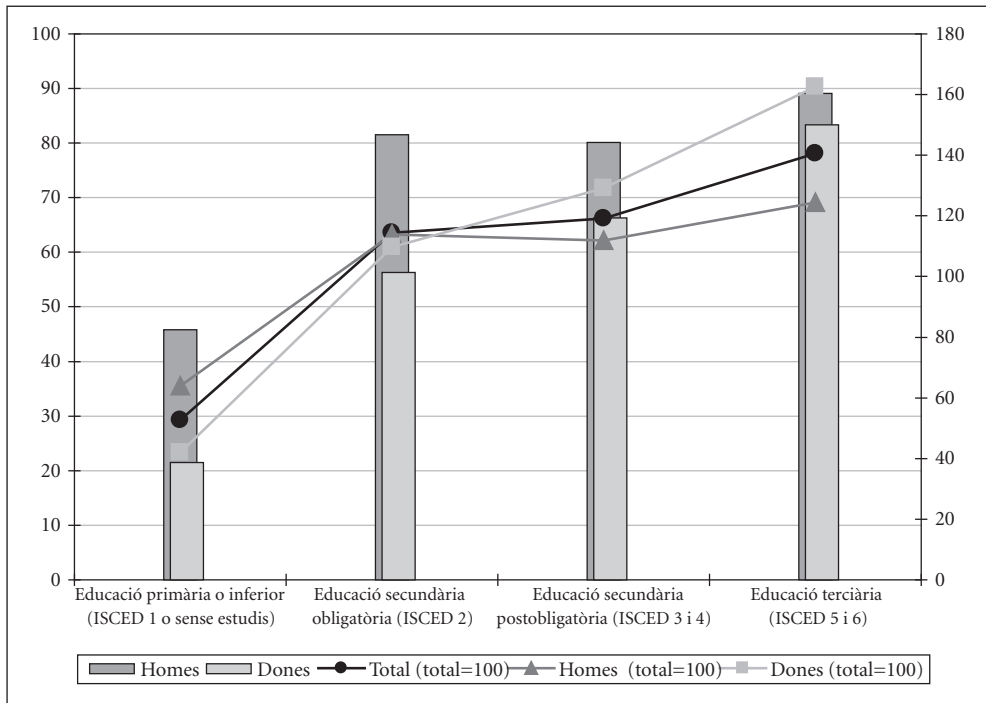
Taxa d'activitat de la població de 16 anys o més per nivell d'instrucció segons sexe a Catalunya i Espanya (2005)

Àmbit territorial	Total	Educació primària o inferior (ISCED 1 o sense estudis)	Educació secundària obligatòria (ISCED 2)	Educació secundària postobligatòria (ISCED 3 i 4)	Educació terciària (ISCED 5 i 6)
Catalunya	61,3	32,3	70,2	73,0	86,2
Homes	71,6	45,8	81,5	80,1	89,1
Dones	51,3	21,5	56,3	66,3	83,4
Catalunya (total=100)	100,0	52,7	114,5	119,1	140,6
Homes (total=100)	100,0	64,0	113,8	111,9	124,4
Dones (total=100)	100,0	41,9	109,7	129,2	162,6
Espanya	57,4	28,8	66,0	69,1	81,7
Homes	68,7	43,0	79,4	76,7	84,4
Dones	46,5	17,4	50,8	61,6	79,0

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta de Població Activa (2005, segon trimestre).

Gràfic 2.

Taxa d'activitat de la població de 16 anys o més per nivell d'instrucció segons sexe a Catalunya (2005)

Nota: Les columnes (eix principal, esquerre) expressen la taxa d'activitat com a percentatge de la població que està activa sobre la població en edat de treballar. Les línies (eix secundari, dret), en canvi, expressen la taxa d'activitat com a sèrie en què la mitjana del conjunt de la població és igual a 100.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta de Població Activa (2005, segon trimestre).

l'activitat a Espanya és similar a l'exposada en el cas català, encara que Catalunya mostra diferències més grans en la taxa d'activitat per nivell d'estudis (taxa d'ocupació proporcionalment inferior entre els que tenen estudis primaris, i proporcionalment superior entre els que tenen estudis terciaris) i diferències menors per gènere (a excepció del nivell d'estudis terciaris).

Més enllà de la predisposició a treballar, la taula 2 ens mostra la incidència del nivell d'estudis en les oportunitats d'accedir efectivament al mercat de treball. La taxa d'atur, que a Catalunya se situa en el 7,1% per a la població de 25 a 64 anys (2005), mostra una correlació negativa amb el nivell d'estudis: la tendència general ens indica que, com més augmenta aquest nivell, més disminueix la taxa d'atur, i viceversa. L'excepció principal a aquesta tendència es produeix en la categoria de nivell d'estudis primaris o inferior, en part perquè l'expansió educativa ha provocat que el pes dels joves (que mostra una major prevalença a l'atur) en aquesta categoria sigui menor. Globalment, doncs, es pot afirmar que el nivell d'estudis condiona les oportunitats d'ocupació.

A més del nivell d'estudis, el gènere, l'edat i la nacionalitat són altres eixos destacats d'estratificació social en el mercat de treball. La taula 2 mostra com la població femenina o de nacionalitat estrangera experimenta dificultats més grans a l'hora d'accedir al treball productiu que la població masculina o de nacionalitat espanyola, respectivament. Respecte a l'edat, convé destacar una major prevalença de l'atur entre els joves menors de 24 anys, amb una disminució progressiva amb el pas dels anys i un lleu increment en la fase final de la vida laboral (majors de 55 anys). Les desigualtats existents al mercat laboral ajuden a explicar en part diverses estratègies i trajectòries educatives protagonitzades pels diferents grups socials, ja analitzades en apartats anteriors (increment del nivell instructiu de la població femenina, prolongació de la vida acadèmica entre els joves, etc.).

De fet, les dades demostren que, globalment, l'educació contribueix no tan sols a posicionar-se millor a l'hora de trobar feina, sinó també a disminuir la intensitat de les desigualtats socials entre els diferents grups socials. En aquest sentit, les diferències existents entre homes i dones, o entre menors de 34 anys i majors de 45 anys, es redueixen com més elevat és el nivell d'estudis de la població. L'educació actua, doncs, com a factor d'igualació, per la qual cosa és utilitzada per determinats grups com a estratègia de defensa i superació davant les desigualtats que els presenta el mateix mercat de treball.

Val a dir, però, que aquest efecte no es produeix en l'eix de nacionalitat. Tot i que, tal com s'ha comentat, el nivell d'estudis contribueix a disminuir l'atur de la població de

Taula 2.

Taxa d'atur de la població de 16 anys o més per nivell d'instrucció segons gènere, nacionalitat i edat a Catalunya (2005)

Perfil sociodemogràfic	Total	Educació primària o inferior (ISCED 1 o sense estudis)	Educació secundària obligatòria (ISCED 2)	Educació secundària postobligatòria (ISCED 3 i 4)	Educació terciària (ISCED 5 i 6)
Total	7,1	8,3	10,3	6,1	4,7
Gènere	Total	ISCED 1 o sense estudis	ISCED 2	ISCED 3 i 4	ISCED 5 i 6
Home	6,0	5,4	8,8	4,7	4,5
Dona	8,6	13,2	12,9	7,7	4,8
Grups d'edat	Total	ISCED 1 o sense estudis	ISCED 2 o superior		
De 16 a 24 anys	15,0	22,9	14,1		
De 25 a 34 anys	7,2	11,1	6,8		
De 35 a 44 anys	6,3	8,5	6,0		
De 45 a 54 anys	4,4	6,9	3,4		
De 55 anys i més	5,6	4,9	6,0		
Nacionalitat (2001)	Total	ISCED 1 o sense estudis	ISCED 2	ISCED 3 i 4	ISCED 5 i 6
Estrangera	15,5	17,2	16,0	15,6	12,8
Espanyola	8,9	12,3	10,1	8,3	5,4
Total	9,2	12,7	10,3	8,7	5,8

Nota: Les dades relatives a la nacionalitat corresponen a l'any 2001 (cens de població), i tenen en compte la població amb edat compresa entre els 25 i els 64 anys.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta de Població Activa (2005, segon trimestre) i del cens de població 2001.

nacionalitat estrangera, la distància (i la desigualtat) respecte a la població de nacionalitat espanyola augmenta a mesura que s'incrementa el nivell d'estudis. En bona part, això es deu a la segmentació del mercat de treball català per raons ètniques, que dificulta a la població estrangera amb estudis superiors (amb expectatives d'inserció fora dels nínxols de mercat no qualificats reservats a la població nouvinguda) l'accés a ocupacions qualificades. Convé recordar que aquestes desigualtats pròpies del mercat de treball se sumen a les desigualtats educatives analitzades en la resta d'apartats: és a dir, ens trobem davant d'una situació en què la població de nacionalitat estrangera

experimenta dificultats més grans a l'hora d'assolir nivells d'estudis elevats i, a més, el nivell d'estudis no contribueix a reduir la desigualtat existent en l'accés al mercat de treball respecte a la població de nacionalitat espanyola.

Per comunitats autònomes (vegeu la taula 3), Catalunya mostra una taxa d'atur inferior a la mitjana estatal, i en tots els nivells d'estudis. En termes generals, les comunitats

Taula 3.

Taxa d'atur de la població de 16 anys o més per nivell d'instrucció, per comunitats autònomes (2005)

Comunitat autònoma	Total	Educació primària o inferior (ISCED 1 o sense estudis)	Educació secundària obligatòria (ISCED 2)	Educació secundària postobligatòria (ISCED 3 i 4)	Educació terciària (ISCED 5 i 6)
Catalunya	7,1	8,3	10,3	6,1	4,7
Espanya	9,3	10,8	11,7	9,0	6,6
Andalusia	13,8	16,4	16,7	13,5	8,2
Aragó	6,3	7,8	5,5	8,0	4,9
Astúries	10,8	6,9	10,8	12,6	10,8
Balears	6,0	8,0	7,6	3,8	4,7
Canàries	12,4	10,8	16,1	13,9	7,8
Cantàbria	9,1	8,0	10,9	10,2	7,4
Castella i Lleó	8,6	7,6	8,4	8,8	9,3
Castella - La Manxa	9,3	10,4	11,1	7,9	6,9
Comunitat Valenciana	9,2	10,1	11,3	9,6	6,0
Extremadura	15,1	20,2	15,9	13,2	11,0
Galícia	11,1	9,7	11,5	11,8	10,9
Madrid	6,9	7,8	9,3	6,9	5,1
Múrcia	8,1	10,1	8,9	7,6	5,7
Navarra	5,1	4,9	5,0	5,8	4,9
País Basc	7,6	11,1	8,3	8,3	6,1
Rioja (La)	6,4	7,3	8,4	4,7	5,9
Ceuta	23,8	33,3	30,6	19,6	2,9
Melilla	15,0	12,2	23,5	15,6	9,2

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta de Població Activa (2005, segon trimestre).

autònomes que tenen un mercat de treball amb més capacitat d'ocupació (Navarra, Balears, Aragó, La Rioja i Madrid) presenten menys diferències per nivell d'estudis i, per tant, aquest factor condiona menys l'accés a l'ocupació. Contràriament, en les comunitats autònomes que tenen una taxa d'atur més alta (Ceuta, Extremadura, Melilla, Andalusia o Canàries), les diferències s'incrementen i el nivell d'estudis esdevé més determinant per a la inserció.¹ Això significa que, quan les oportunitats d'ocupació són més escasses, aquestes són assignades a la població amb un capital d'instrucció més gran.

Per la situació d'atur, Catalunya podria emmarcar-se en el primer segment de comunitats autònomes. No obstant això, s'hi donen diferències destacables en la taxa d'atur pels diversos nivells instructius. En aquest sentit, destaca per ser una de les comunitats amb una millor situació d'ocupació per a la població amb estudis terciaris.

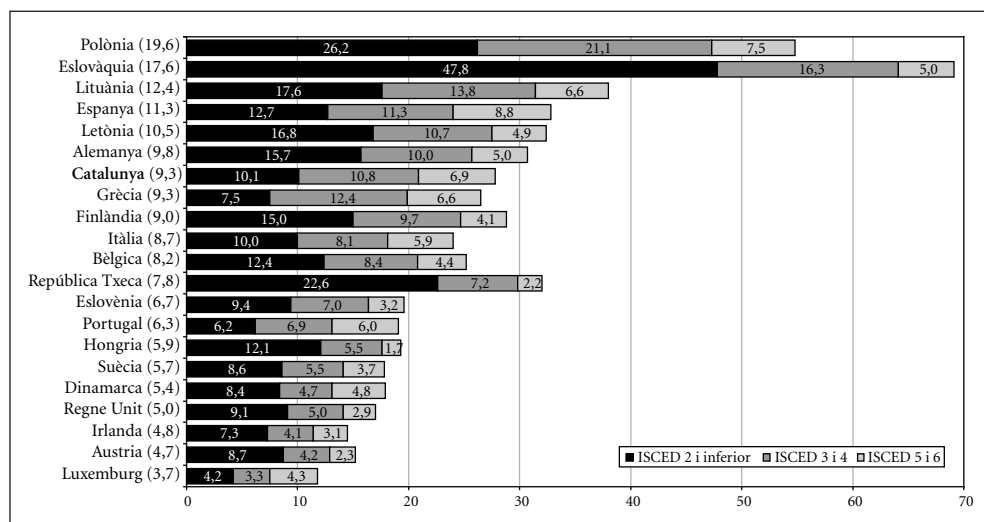
La comparativa internacional (gràfic 3) relativitza la valoració positiva realitzada per a Catalunya en el context de l'Estat espanyol. De fet, Catalunya se situa a la cua dels països europeus quant a la prevalença de l'atur en general, i la seva incidència en els nivells d'estudis superiors. Només Polònia i Espanya mostren taxes d'atur superiors a Catalunya per a la població amb educació superior. En relació amb el context europeu, doncs, el retorn de la inversió feta en educació seria comparativament baix.

Aquest retorn no només pot ser mesurat en termes d'accés o no a l'ocupació, sinó també segons la relació entre el nivell instructiu i el nivell de qualificació de l'ocupació. I efectivament, la taula 4 ens mostra com a Catalunya es pot establir una certa relació entre aquestes dues variables (nivell d'estudis i condició socioeconòmica). Les dades demostren com la població amb un nivell d'instrucció elevat, majoritàriament, ocupa els llocs de treball més qualificats, mentre que la població amb dèficit instructiu, majoritàriament, desenvolupa les ocupacions menys qualificades: el 57,7% de la població de 25 a 64 anys amb un nivell d'estudis superiors exerceix de directiu d'empresa, alt funcionari

1. Convé destacar que, en determinades comunitats autònomes, com Castella i Lleó, Castella - La Manxa, Galícia o Astúries, l'estructura ocupacional del teixit productiu pot arribar a diluir l'impacte del nivell d'estudis sobre la taxa d'atur.

Gràfic 3.

Taxa d'atur de la població de 16 anys o més per nivell d'instrucció a la Unió Europea (2003)

Nota: Entre parèntesis, s'indica la taxa d'activitat total a cadascun dels països.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'EUROSTAT.

de l'administració pública o professional i tècnic qualificat (categoritzats com a classes mitjanes professionals superiors), mentre que el 67,1% dels que tenen estudis primaris o inferiors ocupa llocs d'operari —especialitzats o sense especialització— o de personal no qualificat dels serveis (categoritzats com a classes treballadores).

Tot i així, aquesta correspondència no és mecànica. En primer lloc, hi ha persones amb nivells d'estudis superiors que ocupen llocs no qualificats (13,1%). L'expansió educativa i l'increment del nivell instructiu de la població no s'ha traduït en un augment proporcional de les ocupacions qualificades, fet que reforça la sobrequalificació i la subocupació. Alguns estudis indiquen que la sobrequalificació afecta el 37% de la població adulta ocupada a Catalunya (i el 51% dels joves), i que la correspondència entre titulació i tipus d'ocupació és inferior a la Unió Europea (Observatori Català de la Joventut, 2005). És menys freqüent, en canvi, que la població amb dèficit instructiu

ocupi llocs de treball qualificats (1,4%). En aquest context, doncs, la qualificació estaria reservada a la població més instruïda en el sistema educatiu, encara que la instrucció no garantiria la qualificació. Un cop més, convé posar de manifest com la polarització formativa comentada anteriorment (increment del nivell d'estudis i permanència del fracàs escolar) incrementa la desigualtat de la població amb insuficiència formativa. I en segon lloc, la presència de determinades desigualtats minimitzaria la correspondència en el cas de determinats grups socials. La taula ens mostra com les dones més formades ocupen menys que els homes llocs de treball qualificats (el 55,5% de les dones, respecte al 59,7% dels homes), de la mateixa manera que passa amb la població estrangera o la població menor de 35 anys.

Proporcionalment, la població amb dèficit instructiu mostra una tendència més gran a l'autoocupació (categoritzada com a classe empresarial i classes mitjanes patrimonials) que la població amb nivell instructiu elevat. Això podria estar reflectint estratègies de promoció socioeconòmica a través de l'autoocupació dels grups socials amb poques oportunitats de mobilitat basades en el capital instructiu, així com també comportaments diferenciats en el marc del sistema educatiu de les diferents fraccions de classe social. En capítols anteriors s'ha comentat com els fills i filles de famílies de classe empresarial o classes mitjanes patrimonials abandonen abans el sistema educatiu que els de classes mitjanes professionals superiors o infraordinades (com a conseqüència de les estratègies de reproducció de la condició socioeconòmica de les diferents fraccions de classe, basades en la transmissió dels capitals cultural i/o econòmic).

Finalment, el retorn de l'educació també pot analitzar-se en funció de la retribució obtinguda. La taula 5 il·lustra la relació entre retribució i instrucció, i permet demostrar com els ingressos correlacionen positivament amb el nivell d'estudis (en la mateixa direcció que s'havia observat fins ara en les dades d'activitat, ocupació i qualificació): com més alt és aquest, més alts són els ingressos econòmics percebuts.

Les desigualtats del mercat de treball relacionades amb el gènere, l'edat i la nacionalitat, ja comentades en les taules precedents, es tradueixen en diferències relatives a la retribució percebuda. Això explicaria fonamentalment el fet que la població femenina i de nacionalitat estrangera a Catalunya percep menys ingressos que la població masculina i de

Taula 4.

Relació entre el nivell d'estudis i el nivell de qualificació de l'ocupació de la població de 25 a 64 anys, segons la condició socioeconòmica, a Catalunya (2001)

Condició socioeconòmica	Total	Nivell instructiu elevat (educació terciària -ISCED 5 i 6-)							Dèficit instructiu (educació primària o inferior -ISCED 1 o sense estudis-)						
		Total	Dones	Estrangers	25-34 anys	35-44 anys	45-54 anys	55-64 anys	Total	Dones	Estrangers	25-34 anys	35-44 anys	45-54 anys	55-64 anys
Classe empresarial	5,9	4,1	2,2	4,7	2,4	5,1	6,8	9,5	6,4	5,1	2,8	3,7	5,9	7,7	8,8
Classes mitjanes patrimonials (petits empresaris i comerciants)	8,0	3,3	2,5	4,4	2,9	3,5	3,9	4,8	12,2	11,0	5,7	7,5	10,5	13,8	17,9
Classes mitjanes professionals superiors (directius i tècnics qualificats)	23,3	57,7	55,5	47,5	53,4	63,5	68,0	68,1	1,4	1,2	0,8	1,4	1,3	1,4	1,4
Classes mitjanes subordinades (personal de suport)	22,7	21,8	30,8	15,1	26,7	17,3	12,6	9,7	13,0	19,4	7,5	14,4	13,0	12,4	10,9
Classes treballadores	40,1	13,1	9,0	28,2	14,6	10,6	8,7	7,9	67,1	63,2	83,1	73,0	69,3	64,8	60,9
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del cens de població 2001. nacionalitat espanyola, i que, amb l'edat, augmenta progressivament la capacitat de percebre ingressos, fins que, en la fase final de la vida laboral, disminueix lleugerament.

A diferència del que s'ha vist per a l'activitat o l'atur, però, l'educació no contribueix a reduir les desigualtats retributives a Catalunya. És més, com més alt és el nivell d'estudis, més s'accentuen les desigualtats entre grups socials. Això s'explica fonamentalment per la prevalença major de la subocupació entre la població femenina, jove, i de naci-

onalitat estrangera, independentment del seu nivell instructiu. Per tant, l'educació no contribueix a reduir de manera clara les desigualtats de gènere, edat i nacionalitat en relació amb la qualificació i els ingressos econòmics (un dels principals eixos d'estructuració en la nostra societat), i per a determinats grups socials, el retorn de la inversió en educació és significativament inferior.

La taula 5 també mostra com hi ha més diferències salarials entre els nivells d'estudis superiors, que entre els que tenen nivells d'estudis primaris o secundaris obligatoris (si s'observa la relació entre percentils de nivells d'ingressos i nivell d'estudis). Els des-

Taula 5.

Ingressos mitjans anuals per nivell de formació segons gènere, edat, nacionalitat i nivell d'ingressos (2002) (ingressos mitjans = 100)

Perfil	Total	Sense estudis	EP	ES (1a etapa)	ES (2a etapa)	FP (grau mitjà)	FP (grau superior)	FU (diploma)	FU (lic. o superior)
Total	100,0	66,4	79,3	83,3	112,8	93,6	105,7	126,0	157,4
Gènere	Total	Sense estudis	EP	ES (1a etapa)	ES (2a etapa)	FP (grau mitjà)	FP (grau superior)	FU (diploma)	FU (lic. o superior)
Homes	115,9	75,7	93,3	95,1	136,2	113,2	122,7	158,4	188,5
Dones	77,2	47,2	55,1	61,9	84,2	71,0	81,5	100,1	120,4
Grup d'edat	Total	Sense estudis	EP	ES (1a etapa)	ES (2a etapa)	FP (grau mitjà)	FP (grau superior)	FU (diploma)	FU (lic. o superior)
Menys de 20 anys	47,0	-	51,5	46,0	40,4	46,2	45,4	-	-
De 20 a 29 anys	73,4	57,7	66,1	66,9	69,0	70,7	77,1	86,9	93,1
De 30 a 39 anys	99,9	64,0	71,9	80,2	106,2	93,2	108,1	124,3	151,0
De 40 a 49 anys	115,0	73,1	80,8	93,6	145,1	115,6	130,2	154,9	200,8
De 50 a 59 anys	125,2	63,2	95,6	107,9	168,6	125,3	157,8	173,4	238,3
Més de 59 anys	121,3	83,9	89,7	101,5	165,7	136,1	161,0	165,9	237,1
Nacionalitat	Total	Sense estudis	EP	ES (1a etapa)	ES (2a etapa)	FP (grau mitjà)	FP (grau superior)	FU (diploma)	FU (lic. o superior)
Estrangera	83,1	61,9	61,5	69,2	99,1	68,4	115,7	122,5	195,0
Espanyola	100,8	68,5	80,9	83,8	113,1	94,0	105,6	126,1	155,8
Nivell d'ingressos	Total	Sense estudis	EP	ES (1a etapa)	ES (2a etapa)	FP (grau mitjà)	FP (grau superior)	FU (diploma)	FU (lic. o superior)
Percentil 10	42,6	29,9	35,0	40,4	45,8	46,2	52,1	55,3	53,8
Percentil 25	59,9	51,5	51,6	56,4	64,8	60,8	69,3	81,9	84,7
Percentil 50	82,7	64,8	71,3	74,8	90,6	79,4	92,3	111,8	125,6
Percentil 75	119,8	80,8	98,9	99,5	136,7	114,2	127,8	147,6	200,7
Percentil 90	172,0	101,8	132,4	133,6	207,2	156,4	173,9	208,3	289,5

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta d'Estructura Salarial (2002).

Taula 6.

Ingressos mitjans anuals per nivell de formació segons comunitats autònomes (2002) (ingressos mitjans = 100)

Comunitat autònoma	Total	Sense estudis	EP	ES (1a etapa)	ES (2a etapa)	FP (grau mitjà)	FP (grau superior)	FU (diploma)	FU (llic. o superior)
Catalunya	100,0	66,4	79,3	83,3	112,8	93,6	105,7	126,0	157,4
Espanya	95,5	62,2	75,5	75,6	104,4	86,7	101,3	124,3	159,2
Andalusia	85,8	72,1	73,1	69,8	97,0	78,0	91,7	115,9	143,3
Aragó	93,0	66,2	78,1	83,5	96,6	88,1	102,0	109,1	142,2
Astúries	95,7	78,1	82,4	82,4	94,2	88,2	104,5	118,0	143,6
Balears	89,6	65,2	70,7	77,0	98,4	87,0	95,2	124,1	166,2
Canàries	83,3	57,5	65,8	68,7	93,9	78,6	92,2	133,7	154,8
Cantàbria	89,9	82,1	77,3	75,6	106,6	87,9	93,2	120,2	140,5
Castella i Lleó	80,5	63,0	66,2	64,8	98,9	82,0	99,4	111,1	138,4
Castella - La Manxa	85,5	69,4	75,8	72,7	95,7	83,8	98,0	108,4	118,7
Comunitat Valenciana	85,9	62,9	73,4	71,7	100,2	79,5	94,6	113,8	137,5
Extremadura	79,1	44,7	63,0	63,4	100,3	73,9	88,3	106,3	132,9
Galícia	84,0	70,5	67,7	66,3	93,0	77,1	92,0	116,3	145,6
Madrid	111,8	49,7	75,3	79,8	109,0	87,9	106,4	139,7	182,9
Múrcia	79,7	61,6	67,2	64,9	90,7	75,9	83,7	106,8	136,0
Navarra	101,1	57,2	90,6	82,8	102,6	95,7	104,1	123,6	146,3
País Basc	110,2	61,9	95,9	85,8	119,1	100,4	108,3	130,4	158,0
La Rioja	85,5	55,6	70,1	73,2	102,8	84,4	100,0	112,9	134,5
Ceuta i Melilla	89,8	60,3	69,5	69,1	96,5	90,0	113,7	135,6	182,5

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta d'Estructura Salarial (2002).

ajustos en la correspondència entre nivell de qualificació i instrucció expliquen en part aquestes diferències. Com en la qualificació, el nivell d'estudis condiona la capacitat de percebre ingressos, però no garanteix un nivell retributiu determinat.

Tal com s'observa en la taula 6, a Catalunya es produeixen uns ingressos mitjans superiors a la mitjana estatal, només superada per Madrid, el País Basc i Navarra. En comparació amb la resta de comunitats autònomes, Catalunya mostra una estructura

retributiva amb menys desigualtats relacionades amb el nivell d'instrucció de la població. A Catalunya, la població amb estudis superiors té menys capacitat de percebre ingressos que al conjunt de l'Estat, mentre que aquesta és superior entre la població amb un nivell d'estudis inferior. Madrid i el País Basc, en canvi, són de les comunitats autònomes amb desigualtats més grans.

Referències bibliogràfiques

OBSERVATORI CATALÀ DE LA JOVENTUT (2005). *Informe sobre la joventut al 2005*. Barcelona: OCJ. Col·lecció Estudis. Núm. 17.